

חיזוק בלימוד מוסר (המשך דברי הרב לעסין זצ"ל)

עיינ בגמרא (ב"ב טז.) וז"ל אמר רבא, בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין עכ"ל. (עיינ ברש"י שמסביר דברי איוב לפטור אדם מדינא של הקב"ה לומר שאנוסין הן ע"י שהקב"ה ברא להם יצר הרע).

ובגמרא מביא דברי איוב, אמר רבא, בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין, אמר לפניו רבונו של עולם, בראת שור פרסותיו סדוקות, בראת חמור פרסותיו קלוטות, בראת גן עדן, בראת גיהנם, בראת צדיקים, בראת רשעים, מי מעכב על ידך. ומאי אהדרו ליה חבריה וכו' ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע, ברא לו תורה תבלין.

וקשה להבין, שהרי לימוד התורה תלוי ביגיעה ועמלה ועמקות ושקידה, ומדוע הגמרא מדמה תורה לתבלין? ידוע לכל שצריך רק מעט מעט תבלין לתת לתוך התבשיל כדי ליתן טעם לתבשיל, אבל אם רצה טעם רע אפשר לשום בתבשיל הרבה הרבה תבלין. אבל לימוד התורה זה דבר שאין לו שיעור, בכמות ואיכות, והיאך מדמה אותה לתבלין? והתירוץ שצריך לומר לפי הבעלי מוסר הוא שהדמיון לתבלין זה לימוד בספרי מוסר רק כמה רגעים ביום ובלילה ולא הרבה זמן.

בעל הפלא יועץ כתב על הגמרא (קידושין ל:): בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, ואמרו (שם) משכהו (היצר) לבית המדרש אם אבן הוא נמוח, אם ברזל הוא מתפוצץ, שבגמרא מדובר בנוגע ללימוד המוסר, שמי שאינו מתמיד ללימוד מוסר לא טעם יראת-חטא, ודרכו ישר בעיניו ולבבו יבן אשר הוא יהודי כשר, אף אם למד פעם ביוכל או ביוכל ישמע דברי מוסר אינו פועל לו, ואינו מתעורר כלל. בלי לימוד המוסר בקביעות אין שמחים על המצות יותר ויותר ממוצא שלל רב ואין מצטערים על העבירות יותר ממי שמתו מוטל לפניו.

ולהלכה, עיינ ברכי יוסף (או"ח סי' א אות ט) שכתב, אמנם ראוי לכל תלמיד חכם שיקבע עת בפעם ללימוד בספרי מוסר, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ואידי דטריד בגופי הלכות ומחדש בטובו חידושי תורה, קרוב שיגבה לבו,

ויבא לידי איסור גאווה וכבוד וכו'. וכתב הברכי יוסף בסוף, וקבלתי כל בכלל מה שאמרו חז"ל דתורה תבלין הוא ליצר הרע הוא תוכחת מוסר, מרז"ל קמאי ובתראי, וגם המשנה ברורה (או"ח סי' א ס"ק יב) כתב "מי שהוא בעל תורה ויש לו לב להבין וללמוד יכול למנע מלומר הרבה תחינות ובקשות הנדפסים בסידורים, וטוב יותר שלמד במקומם". אבל המשנה ברורה מוסיף על זה וז"ל וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום, אם מעט ואם הרבה עכ"ל. ועיין בשער הציון (ס"ק כו) שמביא חיי אדם וברכי יוסף שיותר חייב ללמוד מוסר מללמוד משניות.

על הפסוק (משלי יח:יא) "הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה במשכיתו", הגר"א מסביר שהפסוק מדבר על עשיר שיש בו שמירה ממזיקים מבחוץ לבית, ויש לו שמירה מן המכשולים בבית. וכתב הגר"א ששני יצרי הרע יש לאדם, אחד מבחוץ ואחד מבפנים. מבחוץ, הוא בעולם בעל שישים מגמת נפשו לעבודת הש"י ילעגו עליו ובפיהם ידברו "למה לך זה", והוא היצר הרע מבחוץ וכמ"ש לפתח חטאת רובץ ולכן נקבע מזוזה על פתח ביתו להגן עליו כשיצא ובפנים הוא היצר הרע הפנימי שלו וזהו העשיר שיש לו הון, אותו הון שהוא התורה הוא לו קרית עוזו וכו' וזהו עוזו ולבו עוזו ובמשכיתו שהוא בפנים הוא חומה נשגבה כנגד היצה"ר ע"ש. ונראה לומר שכוונת הגר"א וחז"ל ללמד שהתורה ולימוד המוסר מגינים ומצילים מב' יצרים אלו.

איתא במדרש תנחומא (פר' קרח), אמר קרח למשה, טלית שכולה תכלת מה היא שתהא פטורה מן הציצית? אמר לו, חייבת בציצית. אמר לו קרח, טלית שכלה תכלה אינה פוטרת את עצמה, וארבעה חוטין פוטרין אותה? בית מלא ספרים מהו שתהא פטורה מן המזוזה? אמר לו חייבת במזוזה. אמר לו, כל התורה כלה רע"ח פרשיות שיש בה כולן אין פוטרין את הבית, שתי פרשיות שבמזוזה פוטרות את הבית?

והספר ארך אפים בהקדמה מבאר מה היה הטענה של קרח. אדם פקח שזכה להיות חד מהאנשים שנושאים הארון, מה היה השקפה שלו של קרח. אם אדם זכה לדעת וללמוד והוא בעל מוח, גדול בידיעת התורה כולה מדוע צריך רק סימן דבר פרטי לקבוע על מזוזות הבית, וכן אם הוא מלא תכלת מדוע צריך להטיל ציצית על בגדו זה דברים פרטיים ואין כאן השפעה על האדם כזה שהוא מלא תורה ויכול להשיג גדלות בלי סימנים פרטיים כמו ציצית ומזוזה.

וקרח לא רצה לקבל הענין ותפקיד של מצות מזוזה וציצית, וענה קרח דברים אלו לא נצטויות עליהם ומלבך אתה בדאם.

צריך לבאר הענין של מצות מזוזה וציצית. לפי הרמב"ם (הל' מזוזה פ"ו הי"ג) חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד וכל זמן שייכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותו בהבלי הזמן. וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם וכו'.

רואים מדברי הרמב"ם אלו שצריך סימן דבר פרטי שלא יהיה לו שום צורך אחר רק יהיה מיוחד תמיד לסימן ולזכרון הקב"ה וכן מצינו במצות ציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ומן הגמ' (מנחות מג:) תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד. יש במצות ציצית ענין של סימן פרטי להזכיר הקב"ה ולחזוק עצמו, בד"א אם אדם מתבונן ומצפה ומחדש אחריה לבית הקב"ה ולחזק עצמו בקיום המצות ולהיות נזהר בכל פרטי דינים. אם כן המזוזה על הדלת היא שמירה מיצר הרע מבחוץ, וציצית על הבגדים היא שמירה ולתקן מידות האדם ולהציל מיצר הרע מבפנים.

בפרק ה' בספר מסילת ישרים של הרב משה חיים לוצאטו כתב מפסידי הזהירות שזה, א', הטפול וההתעסקות בפועל בענינים העולם הזה, ב', השחוק והלצון, ג', החברה הרעה שהם סימני של יצר הרע, כמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. שאם הבורא לא ברא למכה זו (יצר הרע) אלא רפואה זו (תורה ולימוד מוסר) אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זמן הרפואה, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר כל ושולט עליו, ואין יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראת לו, שבזה התורה וכל מתאבד נשמתו.

אשרינו מה טוב חלקינו ששמת אותנו בבית המדרש ויש לנו את היכולת ללמוד וללמד ולשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך מתוך קביעת סדרים בסדרי מוסר.